

Riktlinjer för biståndshandläggning enligt socialtjänstlagen inom äldreomsorgen i Haninge kommun

Haninge
kommun

<i>Dokumenttyp:</i> Styrdokument	<i>Dokumentnamn:</i> Riktlinjer för biståndshandläggning enligt socialtjänstlagen inom äldreomsorgen i Haningen Kommun	<i>Beslutat datum:</i> 2021-06-16	<i>Gäller från datum:</i> 2021-06-22
<i>Beslutat av:</i> Äldrenämnden	<i>Ansvarig förvaltning och avdelning:</i> Beställaravdelningen funktionsnedsättning och äldre	<i>Diarienumr.:</i> ÄN 2021/71	
<i>Ämnesord:</i> Stöd för handläggning av riktlinjer eller i sol under 65 år		<i>Ersätter tidigare beslut:</i> 2018-12-19 § 233	
<i>Dokumentinformation:</i> De reviderade riktlinjerna ska ge en vägledning för en rättssäker och likvärdig handläggning och behovsbedömning. Riktlinjerna får inte innebära någon inskränkning i den enskildes rätt att få en individuell prövning av sin ansökan. Varje beslut ska vara baserat på den enskilda individens behov.			

Innehåll

1. Inledning	7
2. Riktlinjernas syfte och tillämpning	7
Avgränsning	8
Utgångspunkter för arbetet	8
FN:s konvention om barnets rättigheter.....	9
Våld i nära relationer	9
Samverkan	9
Lex Sarah.....	9
Informationsskyldighet	10
Avgifter.....	10
3. Lagstiftning	10
Socialtjänstlagen – rätten till bistånd	10
I socialtjänstlagen (2001:453) 4 kap 1 § fastställs den enskildes rätt till bistånd:	10
Förvaltningslagen	11
<i>Serviceskyldighet</i>	11
<i>Tolk</i>	11
<i>Förvaltningsområde för finska språket</i>	11
Samverkan vid utskrivning från slutna hälso- och sjukvård	12
Lag om valfrihet (LOV)	12
Offentlighet- och sekretesslag	12
<i>Sekretess</i>	12
<i>Utlämnande av allmän handling och sekretessprövning</i>	13
4. Målgrupper	13
Äldre med beroende problematik.....	13
5. Ansvarsfördelning	14
Ansvarsfördelning mellan kommuner enligt 2 a kap. SoL	14

Ansökan om insatser i annan kommun enligt 2 a kap. 8–9 § SoL.....	15
Beställaravdelningen funktionsnedsättning och äldre inom social- och äldreförvaltningen	15
Hälso- och sjukvårdens ansva	15
IBIC; Individens behov i centrum.....	16
SIP – Samordnad individuell plan.....	16
Utländska medborgare	17
<i>EU-medborgare</i>	17
<i>Äldre som inte är EU-medborgare</i>	17
Företrädare	17
<i>Framtidsfullmakt</i>	18
Anhörig/närstående	18
Ombud/biträde	18
God man/förvaltare.....	18
6. Handläggning och dokumentation	18
Ansökan och aktualisering	19
Förhandsbedömning.....	19
Utredning	19
Analys och behovsbedömning	20
Vägledande principer vid biståndsbedömning.....	21
Kommunicering.....	21
Besluta om bistånd	21
Avslagsbeslut	22
Förbehåll	22
Tidsbegränsade beslut	22
Utförande av insats	22

Överenskommelse om bibehållet kostnadsansvar vid flytt till särskilt boende i annan kommun	23
Genomförandeplan	23
Uppföljning.....	24
Uppföljning av beviljade insatser.....	24
Dokumentation	25
Inkommen överklagan.....	25
Bedömningskriterier	25
7. Insatser	26
Öppna insatser	26
Träffpunkter	26
8. Behovsprövade insatser	26
Hushållsgemenskap	26
Hemtjänst	26
Natthjälp	27
Tillsyn från hemtjänst	27
Omvårdnadsinsatser	28
Serviceinsatser	28
Information om hushållsgemenskap vid hemmets skötsel	28
Städ	29
Fönsterputs.....	29
Tvätt.....	29
Inköp / Inköp med följe	30
Övriga inköp	30
Matdistribution	30
Måltidshjälp- Assisterad måltid	30
Ledsagning till och från vårdinrättning.....	31

Ledsagning av social karaktär	31
Boendestöd	31
Kontaktperson till personer med psykisk funktionsnedsättning.	32
Personlig assistans	32
Trygghetslarm	33
Dagverksamhet	33
<i>Dagverksamhet med allmän/social inriktning</i>	33
<i>Dagverksamhet med demensinriktning</i>	34
Korttidsvård med somatisk- och demensinriktning	34
Växelvård.....	35
Stöd till anhöriga	35
<i>Avlastning i form av avlösning i hemmet</i>	36
<i>Anhörigbidrag</i>	36
Anhörigbidrag i kombination med andra insatser.....	37
Beloppet på anhörigbidrag	37
Bostadssociala insatser för äldre	37
HVB (hem för vård eller boende)	38
Stödboende för äldre.....	38
Bostad med särskild service	38
Särskilt boende med somatisk- och demensinriktning	39
<i>Bedömningskriterier för särskilt boende</i>	39
<i>Parboende / Äldres rätt att bo tillsammans</i>	40
<i>Medboendes biståndsbehov</i>	40
Färdtjänst.....	41
Riksfärdtjänst	41
9. Lagar	41
10. Övrig litteratur	42

Riktlinjer för biståndshandläggning enligt socialtjänstlagen inom äldreomsorgen i Haninge kommun

1. Inledning

Det är kommunens äldrenämnd som ansvarar för handläggning av insatser enligt socialtjänstlagen (SoL) till personer över 65 år och i Haninge utförs arbetet av social- och äldreförvaltningens avdelning beställare äldre och funktionsnedsättning.

Lagar som främst reglerar verksamheten är socialtjänstlagen (SoL), förvaltningslagen (FL), offentlighets- och sekretesslagen (OSL) och kommunallagen (KL). Dessutom omfattas regler i en rad andra lagar som bidragsbrottslagen (BidrL), äktenskapsbalken (ÄktB), hälso- och sjukvårdslagen (HSL), socialförsäkringsbalken med flera.

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd är utöver lagstiftningen styrande och vägledande för arbetet. Socialstyrelsens handbok om handläggning och dokumentation inom socialtjänsten bör varje handläggare ha tillgång till. Därutöver regleras verksamheten även genom kommunens övriga riktlinjer och styrdokument. De viktigaste listas nedan.

- Äldrenämndens reglemente
- Äldrenämndens delegationsordning
- Äldrenämndens dokumenthanteringsplan
- Policy mot våld i nära relationer
- Tillgänglighetsvägledning, Lätt och rätt för alla – Vägledning för dig som arbetar i Haninge kommun – Så här tillämpar vi FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättningar
- Äldrenämndens riktlinjer för lex Sarah.
- Kvalitetspolicy

2. Riktlinjernas syfte och tillämpning

Syftet med riktlinjerna är att bidra till en rättssäker handläggning och likabehandling i kommunen både vad gäller förutsättningar för rätt till insatser såväl som vilka insatser som vanligtvis kan erbjudas från socialtjänsten. Riktlinjerna

ska ge stöd och vägledning för arbetet. Riktlinjerna anger vad som är skälig levnadsnivå men ska inte tolkas som absoluta regler. Enligt Socialtjänstlagen ska en individuell behovsbedömning alltid göras och om sakliga skäl föreligger motiverar detta avsteg från riktlinjerna. Utgångspunkten vid den individuella behovsbedömningen är vad som skiljer den enskilde från andra i liknande situation. Riktlinjerna anger en riktning och en ram och förtydligar lagstiftningen. Riktlinjerna ska syfta till att skapa samsyn om utredning, beslut och utförande av insatser för både kommuninvånare, den som tar emot stöd, anhöriga, myndighet och utförare. Riktlinjerna ska också bidra till en jämn kvalitet i verksamheten. Det är inte möjligt att i dessa riktlinjer beskriva alla olika sorters situationer eller behov som kan tänkas uppstå. Riktlinjerna beskriver vanligt förekommande situationer och behov. Ny lagstiftning och rättsliga utslag i domstol måste fortlöpande beaktas. Beslutsrätt i ärenden om insatser enligt SoL till personer över 65 år stadgas i äldrenämndens delegationsordning. Riktlinjer för biståndshandläggning enligt socialtjänstlagen inom äldreomsorgen i Haninge kommun är fastställda av äldrenämnden och ska revideras vart fjärde år eller vid behov.

Avgränsning

Riktlinjerna avser myndighetsutövning av ärenden enligt socialtjänstlagen, SoL, inom äldreomsorgen. Med äldreomsorg avses insatser riktade till personer 65 år och äldre.

Utgångspunkter för arbetet

Socialtjänstens insatser ska vara av god kvalitet. Det framgår av 3 kap. 3 § första stycket SoL. Vad som menas med god kvalitet utvecklas närmare i lagens förarbeten som refereras kortfattat i det följande. Vissa faktorer har enligt förarbetena till bestämmelserna i 3 kap. 3 § SoL stor betydelse för att verksamheten ska sägas ha god kvalitet. Socialtjänstens insatser ska bl.a. ges i enlighet med de mål och övriga bestämmelser som lagen anger, på ett sådant sätt att den enskildes behov av stöd och hjälp tillgodoses och syftet med insatsen eller verksamheten uppnås. Kvaliteten i verksamheten ska systematiskt och fortlöpande utvecklas, följas upp och säkerställas.

Detta förutsätter personal med lämplig utbildning och erfarenhet. För att uppnå god kvalitet i socialtjänsten krävs också rättssäkerhet, den enskildes medinflytande och en lättillgänglig vård och service. Handläggning och beslut ska präglas av respekt för den enskilde. Som exempel på andra faktorer som påverkar vad som är god kvalitet anges i förarbetena hur man bemöter enskilda, en förtroendefull samverkan, respekten för den enskildes personliga integritet, personalens lyhördhet och inlevelseförmåga, att den enskilde har både insyn i och inflytande över de insatser som han eller hon får samt en objektiv och korrekt ärendehandläggning. En helhetsbedömning av den sökandes behov och egna förmåga ska alltid göras.

FN:s konvention om barnets rättigheter

Vid handläggning av insatser enligt SoL till personer över 65 år där det finns barn i hushållet eller där personen som tar emot insatser har umgänge med barn ska FN:s konvention om barnets rättigheter, barnkonventionen, särskilt beaktas. Barnkonventionen består av 54 artiklar varav fyra artiklar beskriver konventionens principer; icke diskriminering (artikel 2), barnets bästa (artikel 3), rätt till liv och utveckling (artikel 6) samt åsiktsfrihet och rätten att bli hörd (artikel 12). Två av barnkonventionens huvudprinciper finns införda i SoL:

- Vid åtgärder som rör barn ska barnets bästa särskilt beaktas (1 kap. 2 § SoL).
- Barnets åsikter och inställning ska tillmätas betydelse i förhållande till hans eller hennes ålder och mognad (11 kap.10 § SoL).

Våld i nära relationer

Enligt 5 kap 11 § SoL ska socialnämnden och äldrenämnden verka för att den som utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp. Våld i nära relationer kan handla om våld som är psykiskt, fysiskt, sexuellt, materiellt eller ekonomiskt. Äldre personer, och då särskilt kvinnor, är en extra utsatt grupp när det gäller våld i nära relation. Äldrenämnden ska särskilt beakta att personer som varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation. Även barn som bevittnat våld eller andra övergrepp mot närstående vuxna är brottsoffer och kan vara i behov av stöd och hjälp. För ytterligare information finns kommunens team för våld i nära relationer (VIRteamet), se också kommunens policy mot våld i nära relationer och förvaltningens handlingsplan för arbetet mot våld i nära relationer.

Samverkan

Insatser ska utformas och genomföras tillsammans med den enskilde och vid behov i samverkan med andra samhällsorgan och med organisationer och andra föreningar. Väl utvecklad samverkan med andra myndigheter och samarbetsparter ska eftersträvas och ske utifrån den enskildes behov. Viktiga samverkansparter kan vara t.ex. Region Stockholm och privata utförare av äldreomsorg. Internt inom kommunen är samverkan med andra nämnder och samverkan mellan olika enheter och verksamheter inom den egna nämnden av särskild vikt. All samverkan ska ske med den enskildes samtycke.

Lex Sarah

Den som fullgör uppgifter inom socialtjänsten är skyldig att genast rapportera om hen uppmärksammar eller får kännedom om ett missförhållande eller en påtaglig risk för missförhållande som rör den som får eller kan komma ifråga för insatser inom verksamheten. Se vidare i äldrenämndens riktlinjer för lex Sarah, samt rutiner för lex Sarah på intranätet.

Informationsskyldighet

Biståndshandläggare har en skyldighet att informera om utbudet av insatser, såväl biståndsbedömda som icke biståndsbedömda. Informationsskyldigheten gäller även till personer som bedöms ha behov av insatser men inte är motiverade till att ta emot stöd.

Avgifter

Insatser enligt socialtjänstlagen är i de flesta fall avgiftsfria, men avgifter kan förekomma för till exempel bostad, vissa hemtjänstinsatser och trygghetslarm. Detta gäller för personer som har egen inkomst och som efter fastställt förbehållsbelopp bedöms ha utrymme att betala avgift.

För ytterligare information om avgifter se förvaltningens broschyr Avgifter inom social- och äldreförvaltningen.

3. Lagstiftning

Socialtjänstlagen – rätten till bistånd

I socialtjänstlagen (2001:453) 4 kap 1 § fastställs den enskildes rätt till bistånd:

Den som inte själv kan tillgodose sina behov eller få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd av äldre nämnden för sin försörjning och för sin livsföring i övrigt. Den enskilde ska genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Biståndet ska utformas så att det stärker hans eller hennes möjligheter att leva ett självständigt liv.

Formuleringen att själv tillgodose sina behov eller få dem tillgodosedda på annat sätt innebär att vuxna människor har ett ansvar för sitt liv och för sina beslut. Den enskilde är skyldig att om möjligt själv tillgodose sina behov. När detta inte är möjligt inträder rätten till bistånd och kommunens skyldighet att tillhandahålla insatser.

Livsföring i övrigt syftar på alla de övriga behov en individ kan ha, utöver de rent ekonomiska för att tillförsäkras en skälig levnadsnivå.

Begreppet skälig levnadsnivå ska enligt förarbeten till lagen bedömas med utgångspunkt i den tid och de förhållanden som den hjälpbehövande lever i. Skälig levnadsnivå beskriver nivån på kvaliteten och den levnadsstandard som lagen garanterar. Skälig levnadsnivå enligt SoL anger vad som krävs för att den enskilde ska klara sig. Detta innebär att skälig levnadsnivå kan innebära olika saker för olika individer vid olika tidpunkter och förhållanden.

Kommunen har möjlighet att bevilja insatser utöver vad som anses ingå i skälig levnadsnivå enligt 4 kap 1 § SoL. Biståndet beviljas då enligt 4 kap 2 § SoL.

Det finns inga begränsningar i lagen om vilka insatser den enskilde har rätt att ansöka om. Det är behovsbedömningen som avgör om en insats beviljas eller avslås.

Socialtjänstlagens mål är att främja en utveckling som syftar till jämlikhet i levnadsvillkor och trygghet. Biståndet ska syfta till att öka den enskildes möjligheter att ta del av samhällets gemenskap och förebygga uppkomsten av social ohälsa. Insatserna ska utformas så att de frigör och stärker den enskildes egna resurser utan att ta över den enskildes eget ansvar. Självbestämmande och integritet är viktiga begrepp att utgå från i handläggningen.

Förvaltningslagen

All myndighetsutövning ska utgå från bestämmelserna i förvaltningslagen (2017:900). Förvaltningslagens syfte är framförallt att garantera enskilda individers rättssäkerhet i kontakten med myndigheter. I lagen finns bestämmelser kring hur ärenden ska handläggas. Där framkommer bland annat krav på snabb och enkel handläggning av ärenden utan att rättssäkerheten eftersätts. I förvaltningslagen finns också bestämmelser kring myndigheters skyldighet att ge råd och vägledning i frågor som rör dess verksamhetsområde.

Serviceskyldighet

Den serviceskyldighet som kommer till uttryck i Förvaltningslagen innebär att social- och äldreförvaltningen ska lämna upplysningar och råd till enskilda om sådana bestämmelser och sådan praxis som faller inom förvaltningens område. Det kan handla om allt ifrån att hjälpa till med att fylla i blanketter och upprätta en ansökan, till att – t ex genom förslag på ytterligare utredning eller komplettering av handlingarna – vägleda den enskilde till ett bättre sätt att nå önskat resultat. Det faktum att serviceskyldigheten är långtgående innebär dock inte att den är obegränsad. Förvaltningen ska bistå med information och service endast i lämplig omfattning.

Tolk

Behärskar den sökande inte svenska språket eller är allvarligt hörsel- eller talskadad ska tolk anlitas (8 § Förvaltningslagen). Det är myndighetens ansvar att förvissa sig om att avsedd information kan inhämtas och delges den enskilde; vid behov anlitas därför auktoriserad tolk.

Förvaltningsområde för finska språket

Haninge kommun ingår i förvaltningsområde för finska språket. Det förstärkta skyddet innebär bland annat att äldreomsorg helt eller till väsentlig del ska kunna anordnas på finska samt tillse rätten till personens kulturella identitet. Det innebär också att det ska finnas tillgång till personal med kunskaper i finska. Service ska

kunna erbjudas på finska och den enskilde ska kunna bli bemött på finska. Den som söker bistånd ska informeras om denna rättighet.

Samverkan vid utskrivning från slutna hälso- och sjukvård

Lagen om samverkan vid utskrivning från slutna hälso- och sjukvård (2017:612) syftar till att främja en god vård och en socialtjänst av god kvalitet för personer som efter utskrivning från slutna vård behöver insatser från socialtjänsten, den kommunalt finansierade hälso- och sjukvården eller den regionfinansierade öppna vården. Lagens syfte är också att den enskilde så snart det är möjligt ska skrivas ut och återgå till bostaden när behandlande läkare inom den slutna vården bedömt den enskilde utskrivningsklar. Detta ska möjliggöras med ökad samverkan mellan vårdgivare, att den regionfinansierade öppna vården deltar aktivt i processen och att personen får en fast vårdkontakt som kallar till samordnad individuell planering där personen får en samordnad individuell plan (SIP), (SFS 2017:612).

Lagen reglerar följande huvudområden:

- Inskrivningsmeddelande och planering
- Åtgärder vid utskrivning
- Samverkan mellan region och kommun
- Kommunens betalningsansvar

Lag om valfrihet (LOV)

Biståndshandläggare ska sakligt och objektivt informera om aktuella utförare av tjänster enligt LOV. Detta gäller för insatsen hemtjänst där den enskilde har rätt att välja vilken utförare som ska utföra den beviljade insatsen. Om den enskilde (eller företrädare) inte vill eller kan välja utförare ges uppdraget till den kommunala utföraren. Den enskilde har rätt att byta utförare.

Offentlighet- och sekretesslag

Sekretess

All personal inom socialtjänsten har tystnadsplikt och sekretess. Det innebär att alla uppgifter som rör den enskildes personliga förhållanden skyddas av sekretess och får därför inte lämnas ut till andra. Det gäller som regel också om någon annan myndighet eller förvaltning inom kommunen vill ha uppgifter om den enskilde. Den som bryter mot tystnadsplikten kan straffas enligt lag.

Sekretessen kan upphävas genom att den enskilde undertecknar ett samtycke till att sekretessen ska hävas mellan vissa namngivna personer, organisationer eller

myndigheter. Ett samtycke kan också vara muntligt men ska då dokumenteras (JO 2003/04, s 289 ff). Ett samtycke kan när som helst återtas av den enskilde.

Undantag från sekretess råder också om det står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående lider men. Därutöver får uppgifterna bara röjas om det enligt lag eller förordning finns en möjlighet eller skyldighet att lämna ut uppgifter, t.ex. på begäran av domstol och vissa tillsynsmyndigheter. Bestämmelser kring sekretess återfinns i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) Lagen är till för att skydda den enskildes integritet. Rådgör alltid med förvaltningsjurist vid tveksamma fall. För ytterligare stöd i frågor som rör sekretess hänvisas till Socialstyrelsens vägledning Sekretess – och tystnadspliktsgränser i socialtjänsten och i hälso- och sjukvården (2012).

Utlämnande av allmän handling och sekretessprövning

Ansvarig handläggare ska i första hand pröva om en allmän handling eller uppgifter i en allmän handling kan lämnas ut (sekretessprövning). Prövningen ska göras skyndsamt. Besked bör lämnas redan samma dag. Någon eller några dagars fördröjning kan godtas om en fördröjning är nödvändig för att kunna ta ställning till om handlingen är offentlig.

I tveksamma fall ska handläggaren låta förvaltningsjurist göra prövningen, om det kan ske utan onödigt dröjsmål. Förvaltningsjurist ska pröva om handlingen ska lämnas ut om:

1. handläggaren vägrar att lämna ut handlingen eller lämnar ut den med förbehåll som inskränker en enskilds rätt att röja innehållet eller annars föfoga över handlingen, och
2. den enskilde begär myndighetens prövning. Den enskilde ska informeras om möjligheten att begära myndighetens prövning och att det krävs ett skriftligt beslut av myndigheten för att ett beslut om att inte lämna ut uppgifter i en allmän handling ska kunna överklagas. Avslagsbeslutet upprättas i samråd med förvaltningsjurist. Beslut att inte lämna ut uppgifter i en allmän handling överklagas till Kammarrätten som första instans.

4. Målgrupper

Äldre med beroende problematik

Gruppen äldre med beroendeproblematik och deras närstående ska uppmärksammas.

När det gäller alkohol och beroende kan det vara svårt att avgöra var gränsen går mellan individens rätt till självbestämmande och personalens skyldighet att ingripa.

Socialstyrelsens etiska råd skriver att de äldres självbestämmande ska gälla inom äldreomsorgen och alkohol ska inhandlas på samma sätt som andra varor.

Däremot ska insatserna inte medverka till att upprätthålla ett beroende, vilket kan vara svårt att bedöma. Det är viktigt att arbeta tvärprofessionellt och använda sig av den kompetens som finns på socialförvaltningens missbruksenhet.

- Biståndshandläggarna ska fråga den äldre om beroende eller dess närstående om det finns tecken som tyder på detta.
- Biståndshandläggaren ska fråga om den äldre personen önskar få hjälp med sitt beroende och i så fall förmedla kontakt med kommunens vuxenheten.
- Biståndshandläggaren ska göra orosanmälan till vårdcentral och /eller till vuxenheten om situationen är sådan att den äldre far illa. Det kan handla om att den äldre utsätter sig eller andra för fysiska, psykiska och materiella skador, eller att personen riskerar vräkning på grund av sitt beroende.

Gemensamma hembesök tillsammans med vuxenheten ska erbjudas vid behov.

5. Ansvarsfördelning

Biståndshandläggaren har ett ansvar för att samverka med andra huvudmän och myndigheter om det finns ansvarsområden och gränsdragningar som är av vikt för handläggningen i vissa enskilda ärenden. För samverkan internt inom social- och äldreomsorgen finns skriftliga rutiner på intranätet.

Ansvarsfördelning mellan kommuner enligt 2 a kap. SoL

Vistelsekommunen har det yttersta ansvaret för personer som vistas i kommunen. Om personen är bosatt i annan kommun sträcker sig dock detta ansvar endast till akuta situationer som uppstår oväntat och oförutsett. I andra fall är det bosättningskommunen som ansvarar för det stöd och den hjälp som den enskilde behöver. Med bosättningskommun menas den kommun där den enskilde är stadigvarande bosatt, oavsett om denne är folkbokförd där eller inte.

När en person avser att vistas en kortare tid i en annan kommun än bosättningskommunen och till följd av hög ålder, funktionsnedsättning eller allvarlig sjukdom behöver stöd och hjälp, är vistelsekommunen skyldig att på begäran bistå med den utredning som bosättningskommunen behöver för att kunna pröva den enskildes behov av stöd och hjälp. Vistelsekommunen är också skyldig att verkställa bosättningskommunens beslut. Om en bosättningskommun har begärt verkställighet ska bosättningskommunen ersätta vistelsekommunen för verkställighetskostnaderna. Ersättningen ska utbetalas enligt den nivå som bosättningskommunen tillämpar.

Om en individ vistas på kriminalvårdsanstalt eller är inlagd på sjukhus så är det den kommun som personen är folkbokförd i som är ansvarig för att ta emot och

utreda ansökan om insatser. Se vidare SoL 2 kap samt Socialstyrelsens meddelandeblad 3/2011, Ansvarsfördelning mellan bosättningskommun och vistelsekommun.

Ansökan om insatser i annan kommun enligt 2 a kap. 8-9 § SoL

Vid varaktiga och omfattande behov över dygnet har den enskilde rätt att söka insats, i regel särskilt boende, i annan kommun än hemkommunen (2 a kap. 8-9 § SoL). Ärendet ska handläggas och bedömas på samma sätt som om personen var boende i kommunen. Är den sökandes behov redan tillgodosedda i bosättningskommunen, får hänsyn inte tas till den omständigheten när ansökan prövas. Bosättningskommunen ska bistå med utredningsunderlag till inflyttningskommun om så begärs.

Finns det någon lokal överenskommelse i Stockholm som behöver skrivas in som undantar detta?

Beställaravdelningen funktionsnedsättning och äldre inom social- och äldreförvaltningen

Beställaravdelningen ansvarar för handläggning av ärenden för personer under 65 år. När en person fyller 65 år ska ärendet överrapporteras och lämnas till äldreomsorgens handläggare på beställarenheten för fortsatt handläggning. I normalfallet övergår ärendet i sin helhet till äldreomsorgens beställarenhet. Undantaget från denna regel är beslut enligt LSS. Dessa beslut handläggs av LSS-enheten inom avdelning funktionsnedsättning även efter det att en person fyllt 65 år. Kostnadsansvaret övergår dock till äldreomsorgens beställarenhet även för dessa beslut och insatser. För ytterligare information se förvaltningens interna rutiner för samverkan.

Hälso- och sjukvårdens ansvar

Under tiden en person är inskriven i slutenvården har kommunen inget ansvar för dennes omvårdnadsbehov. Det är först när en läkare bedömer en person som utskrivningsklar som ansvaret kan övergå till kommunen, under förutsättning att rutinerna kring informationsöverföring och vårdplanering uppfyllts. Regionen har dock fortfarande ansvar för behandlande insatser medan äldrenämnden ansvarar för stöd- och serviceinsatser. Primärvården ansvarar i normalfallet för hemsjukvården i ordinärt boende. Primärvården ansvarar också för kallelse till SIP och koordinering av utskrivningsprocessen från slutenvården enligt LUS, se lagen om samverkan vid utskrivning från sluten hälso- och sjukvård.

IBIC; Individens behov i centrum

IBIC, individens behov i centrum, är en metod och ett arbetssätt, framtaget av socialstyrelsen.

Haninge kommun använder sig av metoden i sin handläggning av äldre personer utifrån SoL. IBIC är ett behovsinriktat och systematiskt arbetssätt som utgår från individens behov, resurser, mål och resultat inom olika livsområden i dagliga livet. Arbetssättet innehåller internationell klassifikation av funktionstillstånd, funktionshinder och hälsa – ICF, som ett gemensamt tankesätt och språk.

Genom systematik beskrivs nuläge, mål och resultat med strukturerad dokumentation vilket ger säkrare överföring och återanvändning av information. Individen får sina behov beskrivet på ett likvärdigt och rättssäkert sätt samt möjlighet att stärka sina egna resurser gällande aktivitet och delaktighet. Genom att utreda individens behov genom livsområdena säkerställs att inget behovsområde blir outrett. Livsområdena hjälper också till att fokusera på vad som är relevant för ansökan och individens aktuella situation. Tanken är att enbart utreda de livsområden som är aktuella här och nu. Biståndshandläggarens professionella bedömning avgör vad som är relevant att utreda.

IBIC ger även stöd i samtal med anhöriga, där de kan beskriva sin situation och behov av stöd.

SIP – Samordnad individuell plan

När äldre personer är i behov av vård och omsorg från flera verksamheter samtidigt kan samordning behövas för att alla ska arbeta mot samma mål. Det åligger kommuner och regioner att i vissa fall upprätta en gemensam individuell plan (2 kap. 7 § SoL och 3 f § hälso- och sjukvårdslagen, HSL) 15 . Samordnad Individuell Plan (SIP) ska upprättas i situationer när den enskilde har behov av insatser både från socialtjänsten och hälso- och sjukvården och där kommunen och regionen bedömer att planen behövs för att den enskilde ska få sina behov tillgodosedda, om den enskilde samtycker till det. SIP är ett arbetssätt som gör det tydligt vem som ansvarar för vad. Initiativ till en samordnad individuell plan kan komma från kommunen, regionen, den enskilde själv eller någon annan.

Arbetet med planen ska påbörjas utan dröjsmål och ska upprättas tillsammans med den enskilde när så är möjligt. Den enskildes närstående ska ges möjlighet att delta i planen om det är lämpligt och om den enskilde inte motsätter sig det. Även eventuella insatser från andra aktörer bör redovisas i planen.

Av planen ska det framgå:

- vilka insatser som behövs
- vilka insatser respektive huvudman ska ansvara för
- vilka åtgärder som vidtas av någon annan än kommunen eller landstinget
- vem av huvudmännen som ska ha det övergripande ansvaret för planen

Utländska medborgare

EU-medborgare

EU-medborgare har rätt till fri rörlighet inom EU-länderna. En förutsättning är att personen har en heltäckande sjukförsäkring som gäller i Sverige och att de kan visa att de har tillräckliga resurser att klara sina och sina familjemedlemmars försörjning och inte bli en belastning för det sociala biståndssystemet. Dessa krav gäller inte pensionärer som avslutat sin yrkeskarriär i Sverige. Pensionärer som ska stanna i Sverige mer än 3 månader omfattas av krav på att registrera uppehållsrätten hos Migrationsverket. Se vidare Socialstyrelsens hemsida samt Socialstyrelsens vägledning Rätten till socialt bistånd för medborgare inom EU/EES-området (2014).

Äldre som inte är EU-medborgare

Ekonomiskt bistånd m.m. till flyktingar som saknar uppehållstillstånd lämnas i princip av staten genom Migrationsverket. Asylsökande har inte rätt till försörjningsstöd enligt SoL om rätt till bistånd finns enligt lagen om mottagande av asylsökande. Av 13 § lagen om mottagande av asylsökande m.fl. framgår att bistånd enligt den lagen lämnas i form av logi, bostadsersättning, dagersättning och särskilt bidrag. Däremot omfattar lagen om mottagande av asylsökande m.fl. inte hjälp i hemmet vilket innebär att asylsökande därför har rätt att få sin ansökan som sådan insats prövad enligt 4 kap 1 § SoL. Ansökan prövas utifrån de individuella förhållandena och får inte avvisas enbart med hänvisning till att permanent uppehållstillstånd saknas. Äldre personer med permanent uppehållstillstånd ska, beträffande rätt till bistånd enligt SoL, behandlas på samma sätt som svenska medborgare som vistas i Sverige.

För ytterligare information kring ansvarsfördelning mellan Migrationsverket och kommuner hänvisas till Migrationsverkets och SKR:s hemsida.

Företrädare

En företrädare ska ha en fullmakt från den enskilde för att få föra den enskildes talan. Fullmakten ska vara aktuell. Undantaget är förvaltare där ingen fullmakt krävs. För god man gäller att fullmakt krävs om det inte av läkarintyg framkommer annat. En fullmakt ska ange vad personen får göra för och/eller företa i huvudmannens ställe. Om personen med fullmakt behöver ta del av sekretessbelagd information för att agera för huvudmannen är det i de flesta fall lämpligt att det anges i fullmakten att fullmaktsinnehavaren har rätt att ta del av information

hos socialtjänsten om huvudmannen. Vid osäkerhet kring fullmakter bör förvaltningsjurist konsulteras.

Framtidsfullmakt

Framtidsfullmakt är en typ av fullmakt som blir giltig när en fullmaktsgivare på grund av sjukdom, psykisk störning eller liknande förhållande är ur stånd att ta tillvara sin rätt. Det är fullmaktshavaren som avgör när den tidpunkten har inträtt. Det krävs ingen registrering för att fullmakten ska vara giltig. Det finns ingen myndighet som kan registrera en framtidsfullmakt.

Lagen om framtidsfullmakter trädde i kraft den 1 juli 2017. I samband med införandet av lagen om framtidsfullmakter införs även ett 17 kapitel i Föräldrabalken och en utvidgad behörighet för närstående att vidta ordinära rättshandlingar med anknytning till den enskildes dagliga livsföring om det är uppenbart att den enskilde inte längre kan ta hand om sina ekonomiska angelägenheter.

En framtidsfullmakt kan beröra både personliga ekonomiska angelägenheter, dock inte frågor som rör hälso- och sjukvård. En framtidsfullmakt kan inte heller omfatta åtgärder av utpräglat personlig karaktär såsom ingå äktenskap eller upprätta testamente.

Anhörig/närstående

Anhöriga har ingen laglig rätt till inflytande om de inte är den sökandes formella ombud eller legala företrädare. Anhöriga och/eller närstående ska dock alltid beredas möjlighet att lämna synpunkter om den enskilde så önskar.

Ombud/biträde

Den enskilde har rätt att anlita ett ombud eller biträde vid sina kontakter med kommunen. Kommunen kan dock alltid begära att den enskilde själv personligen ska medverka. Kommunen kan avvisa ett ombud/biträde om denne upplevs som olämplig (9§ Förvaltningslagen). Om ombud eller biträde finns skall detta dokumenteras.

God man/förvaltare

Äldrenämnden är skyldig att anmäla om behov av god man eller förvaltare bedöms föreligga; detta anmäls till överförmyndaren, även kuratorer och andra i personens närhet kan anmäla detta behov (5 kap 3 § Socialtjänstförordningen). Överförmyndaren ansöker sedan hos tingsrätten. Den enskilde själv kan också ansöka direkt hos tingsrätten.

6. Handläggning och dokumentation

Med handläggning avses alla åtgärder som vidtas från det att ett ärende öppnas till det att det avslutas. Grundläggande regler om hur en myndighet ska handlägga

ärenden finns i förvaltningslagen. Där framkommer bland annat att ärenden där enskild är part ska handläggas så enkelt och snabbt som möjligt utan att säkerheten eftersätts. Om det behövs ska myndigheten vid handläggningen beakta möjligheten att själv inhämta upplysningar och yttranden från andra myndigheter. Myndigheten ska sträva efter att uttrycka sig lättbegripligt och även på andra sätt underlätta för den enskilde.

Ansökan och aktualisering

En ansökan om bistånd kan göras muntligt eller skriftligt. Den som kan ansöka är den enskilde eller dennes företrädare tillsammans med den enskilde. Det finns inga begränsningar i vad den enskilde kan ansöka om utan det är behovet som avgör om bistånd ska beviljas och vad detta bistånd i så fall ska bestå av. Ibland är det för den enskilde svårt att precisera en ansökan och biståndshandläggaren ska då vara behjälplig med att förtydliga ansökan utifrån den enskildes önskemål. En anmälan om att en person kan behöva stöd från socialtjänsten kan komma från såväl enskilda personer som från myndigheter och andra organisationer. När en anmälan inkommer är nämnden skyldig att i samband med en så kallad förhandsbedömning (se mer nedan), ta ställning till de uppgifter som lämnats av anmälaren. Nämnden ska då ta kontakt med den person som anmälan gäller för att erbjuda möjlighet att ansöka om hjälp. Ett ärende kan också uppkomma på annat sätt än genom ansökan eller anmälan, till exempel genom en begäran om yttrande. Ett ärende kan också uppkomma genom iakttagelser som görs inom nämndens egen verksamhet.

Förhandsbedömning

Att nämnden får kännedom om något genom anmälan eller på annat sätt innebär inte alltid att ett ärende uppkommer. Frågan om nämnden ska inleda en utredning får avgöras från fall till fall vid en så kallad förhandsbedömning. Förhandsbedömningen syftar till att utreda frågan om uppgifterna som kommit nämnden tillhanda kan föranleda någon åtgärd för nämnden. Om det redan från början står klart att nämnden inte kan eller inte bör vidta några åtgärder ska nämnden inte inleda någon utredning. Om den enskilde avvisar erbjuden kontakt för att utreda ett eventuellt hjälpbehov ska inte en utredning inledas. Om uppgifterna som inkommit till nämnden kan föranleda någon åtgärd ska utredning inledas utan dröjsmål.

Utredning

När en person ansöker om insatser ska nämnden utan dröjsmål inleda en utredning och ärendet ska handläggas skyndsamt (11 kap 1 § SoL). Begreppet utredning gäller för all verksamhet som behövs för att göra det möjligt för en myndighet att kunna fatta beslut i ett ärende. Utredning används också som ett sammanfattande begrepp för den slutliga dokumentation som utredningsprocessen utmynnar i. Syftet med en utredning är att ge beslutsfattaren ett tillförlitligt beslutsunderlag och ge en grund för valet av fortsatta insatser. Det är viktigt att informera den

enskilde om vad en utredning innebär, hur utredningen går till och ungefär hur lång tid den beräknas ta.

En utredning består av att kartlägga, analysera och bedöma den enskildes behov och resurser. Behovsbeskrivningen ska omfatta uppgifter om den enskildes livssituation i de delar som är relevanta för behovsbedömningen. Exempel på relevanta uppgifter kan vara funktionsnedsättning/diagnos/hälsotillstånd (läkarintyg) och konsekvenser, vad den enskilde kan göra själv och vad den enskilde behöver stöd med, familjesituation, bostad, intressen, ekonomi och tidigare eller andra pågående insatser.

Utredningens omfattning kan variera beroende på den enskildes behov och vilken insats ansökan gäller. Utredningen ska vara tillräckligt omfattande för att kunna ge ett underlag för beslut men ska inte innehålla andra uppgifter än vad som är nödvändigt för utredningens syfte.

Utredning och bedömning ska genomföras i samråd med den enskilde och beslutet ska bygga på en helhetssyn där hänsyn tas till sociala, medicinska, fysiska, psykologiska och existentiella behov. Den enskildes önskemål och förslag ska prövas. Anhöriga, närstående eller företrädare ska ges möjlighet att lämna synpunkter om den enskilde så önskar. Utredningen ska även omfatta mål för de insatser som föreslås.

Under hela utredningen ska stor vikt läggas vid den enskildes rätt till delaktighet, inflytande och självbestämmande.

Analys och behovsbedömning

Utredningen ska innehålla en analys av den information som framkommit under utredningsprocessen. I analysen tillämpas en evidensbaserad praktik. Detta innebär att väga samman den enskildes situation, risk- och skyddsfaktorer, egna erfarenheter och önskemål med biståndshandläggarens expertis, bästa tillgängliga kunskap och lagens möjligheter.

Utredningen ska också innehålla en behovsbedömning som ger svar på frågan vilka behov som finns och om dessa behov kan tillgodoses genom den enskilde själv eller på annat sätt. Det är först efter en sammanvägd individuell bedömning av behovet, de egna resurserna och omständigheterna i övrigt som beslut kan fattas om den enskilde har rätt till bistånd eller inte.

För att kunna göra en individuell behovsbedömning behövs bland annat god kännedom om olika äldres funktionsnedsättningar, deras upphov, variationer och betydelse för möjligheterna att leva ett liv så likt andras som möjligt och i gemenskap med andra. Kunskap om vilka konsekvenser olika funktionsnedsättningar kan medföra har stor betydelse för att kunna bedöma behovet av insatser. Det är också viktigt att förstå hur en funktionsnedsättning kan påverkas av förhållandet mellan den enskilde och dennes omgivning. Vidare behöver utredas i vilken mån

funktionsnedsättningen kan reduceras med till exempel information, hjälpmedel, bostadsanpassning, habilitering och rehabilitering.

Behovet av insatser ska bedömas utifrån behovsbeskrivningen och den enskildes individuella förutsättningar och önskemål. En mycket viktig utgångspunkt är att biståndshandläggaren, förutsatt att den enskilde samtycker, vid behov samverkar med företrädare för andra huvudmän, myndigheter, andra organisationer och personer som finns runt den enskilde.

Vägledande principer vid biståndsbedömning

- Den enskilde är ansvarig för sitt liv och för sina beslut. Det innebär ett egenansvar att själv försöka tillgodose sina behov, att till exempel byta bostad när den nuvarande inte motsvarar behoven, och att ta del av information om de aktiviteter och hjälpinsatser som finns att tillgå.
- Den enskilde har rätt till kommunalt bistånd när hen inte själv kan tillgodose sina behov eller få dem tillgodosedda på annat sätt. Det är kommunens skyldighet att tillhandahålla dessa.
- Biståndshandläggarens utredning ska utgå från ett helhetsperspektiv, där hänsyn tas till den enskildes sociala, fysiska, psykiska och existentiella behov.
- Biståndet ska utformas så att det stärker den enskildes möjligheter att normalisera sin livsföring och leva ett så självständigt liv som möjligt. Den enskildes önskemål ska tillmötesgå så långt det är möjligt inom ramen för biståndsbeslutet.
- Först prövas insatser i det egna ordinära boendet, därefter om behovet ej bedöms kunna tillgodoses på annat sätt kan det bli aktuellt med särskilt boende.
- Den enskilde har rätt till kvarboende i det egna hemmet, oavsett om hen bor i ordinärt boende eller på särskilt boende.

Kommunicering

Ärenden som gäller bistånd enligt socialtjänstlagen ska som regel kommuniceras innan beslut. Kravet på kommunikering enligt 25 § förvaltningslagen innebär att nämnden inte får fatta beslut utan att den enskilde har fått ta del av uppgifter som tillförts ärendet av någon annan och fått möjlighet att yttra sig om detta. Undantaget är om beslutet inte går den enskilde emot, om uppgiften saknar betydelse för beslutet eller om det är uppenbart obehövt att kommunicera.

Besluta om bistånd

Utredningen ska alltid leda fram till ett beslut. Ett beslut kan vara bifall, delavslag eller avslag på ansökan. Vem som har rätt att fatta ett specifikt beslut framgår av delegationsordningen som fastställs av äldrenämnden.

Ett beslut i ett ärende ska fattas direkt när en utredning är slutförd oavsett om beslutet kan verkställas vid denna tidpunkt eller inte. Beslutet ska ge svar på ansökan och av beslutet ska framgå vilka behov insatserna ska tillgodose och den

omfattning av stöd som den enskilde har beviljats. Beslutet ska formuleras tydligt och lättbegripligt och ska skriftligen omgående meddelas den enskilde.

Beslutet ska innehålla en beslutsmening, det vill säga det ska framgå vad som har beslutats och enligt vilket lagrum beslutet är fattat. Det kan ibland även vara lämpligt att göra en beslutsmotivering för att den enskilde bättre ska kunna förstå varför ett visst beslut är fattat.

Avslagsbeslut

Vid avslagsbeslut måste en individuellt utformad beslutsmotivering finnas. Beslutsmotiveringen kan till exempel inte vara ”behovet kan tillgodoses på annat sätt” utan det måste då framgå vad ett annat sätt är i den aktuella situationen. De skäl till att sökt bistånd eller insats avslås och som anges som motivering för avslag ska vara sakliga och utgå från den enskildes faktiska livsförhållanden.

Avslagsbeslut enligt 4 kap 1 § SoL kan överklagas med förvaltningsbesvär och beslutet ska alltid innehålla information om hur man överklagar. Om den enskilde så önskar ska biståndshandläggaren hjälpa till med överklagan. Beslut om avslag måste delges den enskilde, antingen med så kallad förenklad delgivning eller genom att skicka avslagsbeslut i rekommenderat brev.

Avslagsbeslut enligt 4 kap 2 § SoL kan enbart överklagas genom laglighetsprövning enligt 10 kap. kommunallagen, det vill säga prövningen gäller enbart om beslutet tillkommit i laga ordning.

Förbehåll

Beslutet kan innehålla ett förbehåll om att beslutet kan återkallas när den enskilde inte längre har behov av insatsen. Det är dock viktigt att förbehållet kan förstås av den enskilde och vid vilka precisa förutsättningar en omprövning kan komma att göras. Förbehållet ska vara dokumenterat i beslutet.

Tidsbegränsade beslut

Om inget annat anges i denna riktlinje ska samtliga beslut ska vara tidsbegränsade. Myndighetshandläggaren har ansvar för att i god tid följa upp insatsen innan beslutet upphör att gälla.

Utförande av insats

Utredning, bedömning och beslut sammanfattas i en beställning som skickas till den utförare som ska utföra den beviljade insatsen. Beställningen ska också innehålla en eller flera målformuleringar för insatsen som tagits fram tillsammans med den enskilde. Beställningen ska innehålla uppgifter som bedöms nödvändiga för att utföraren ska kunna genomföra ett beslut om insats på ett ändamålsenligt och säkert sätt. Innan uppgifterna lämnas krävs samtycke av den enskilde.

Beställningens utformning har stor betydelse för hur utföraren ska utföra uppdraget och ska fungera som ett underlag för utförarens genomförandeplan.

Överenskommelse om bibehållet kostnadsansvar vid flytt till särskilt boende i annan kommun

Den 6 juni år 2018 beslutade Storsthlns styrelse rekommendera kommunerna i länet att anta en överenskommelse mellan kommuner i Stockholms län om bibehållet kostnadsansvar vid flytt till särskilt boende för äldre i en annan kommun.

Syftet med överenskommelsen är dels att öka valfriheten för den enskilde, dels att förenkla för den som söker särskilt boende i en annan kommun. För kommunerna syftar överenskommelsen till att bättre kunna möta behov av boendeplatser, minska konkurrens vid platsbrist, öka mångfalden av boenden och minska ekonomisk risk vid start av nya boenden. Den innebär att när en person flyttar till ett särskilt boende förbinder sig utflyttningkommunen att inte begära överflyttning av ansvaret till inflyttningkommunen. Detta gäller så länge den enskilde behöver insatsen.

Den enskilde kan alltid välja att ansöka om särskilt boende i en annan kommun och flytta till ett särskilt boende i en annan kommun oavsett denna överenskommelse. Det är inflyttningkommunen som fattar beslut, verkställer samt bekostar boendeplatsen, och den enskilde folkbokför sig i inflyttningkommunen.

Överenskommelsen omfattar 15 kommuner:

Danderyds kommun	Stockholms stad
Ekerö kommun	Sollentuna kommun
Haninge kommun	Täby kommun
Lidingö stad	Upplands-Bro kommun
Nacka kommun	Vallentuna kommun
Norrhälje kommun	Värmdö kommun
Salems kommun	Österåkers kommun
Sigtuna kommun	

Genomförandeplan

En genomförandeplan är en plan som beskriver hur en beslutad insats rent praktiskt ska genomföras. Den som utför insatsen har ansvar för att ta fram en genomförandeplan med biståndshandläggarens beställning och målformulering som utgångspunkt. Både beställning och genomförandeplan har central betydelse för den praktiska utformningen av insatsen och för att kunna fånga upp den enskildes behov av stöd, service och omvårdnad i sin helhet.

Genomförandeplanen ska undertecknas av både utföraren och den enskilde och därefter delges biståndshandläggaren. Om genomförandeplanen inte inkommit inom en månad har biståndshandläggaren ett ansvar att begära in genomförande-

plan från utföraren. Genomförandeplanen fungerar sedan som ett verktyg vid uppföljning av insatsen.

Utföraren är skyldig att upprätta en genomförandeplan även om den enskilde inte vill medverka till detta. Om den enskilde medverkat eller inte medverkat vid upprättandet ska dokumenteras i genomförandeplanen.

Uppföljning

Alla beslut ska följas upp i god tid innan beslutet löper ut. Beslut ska också följas upp vid förändrade behov eller om synpunkter eller klagomål har framförts av personen själv eller dennes närstående.

Uppföljningen ska bygga på samtal med den enskilde och uppgifter från utföraren. Uppföljningen ska ske systematiskt och utgå från de mål som ställts upp för insatsen och informationen i genomförandeplanen. Syftet med uppföljningen är att bedöma om den enskilde får sina aktuella behov tillgodosedda och om det är aktuellt att ompröva eller besluta om nya insatser.

Uppföljningen ska visa hur bra insatsen tillgodoser den enskildes behov. I uppföljningsamtalen undersöks den enskildes upplevelse av kvaliteten på till exempel bemötande, inflytande och genomförande. En sammanvägning och analys av eventuellt förändrat funktionstillstånd och tidigare beviljad insats kan påverka eller förändra behovet av insatser och leda till en ny ansökan och utredning. Kvarstår samma behov kan det ändå innebära att målen förändras. Nya uppgifter ska lämnas till utföraren och utgöra ett underlag för ny genomförandeplan.

Uppföljning av beviljade insatser

Nämnden har ansvar att genom individuppföljning följa upp att beviljade insatser utförs (innehåll, omfattning och kvalitet) och att dessa tillgodoser den enskildes behov. Uppföljning av beslut i Haninge kommun innebär att samtliga beslut, utom beslut om särskilt boende och trygghetslarm, ska vara tidsbegränsade. Besluten ska följas upp minst en gång per år.

Alla beslut ska följas upp i god tid innan beslutet löper ut. Beslut ska också följas upp vid förändrade behov eller om synpunkter eller klagomål har framförts av personen själv eller dennes närstående. Uppföljningen ska bygga på samtal med den enskilde och uppgifter från utföraren eller andra nödvändiga aktörer. Uppföljningen ska ske systematiskt och utgå från de mål som ställts upp för insatsen och informationen i genomförandeplanen. Syftet med uppföljningen är att bedöma om den enskilde får sina aktuella behov tillgodosedda och om det är aktuellt att ompröva eller besluta om nya insatser. Uppföljningen ska visa hur bra insatsen tillgodoser den enskildes behov. I uppföljningsamtalen undersöks den enskildes upplevelse av kvaliteten på till exempel bemötande, inflytande och genomförande. En sammanvägning och analys av eventuellt förändrat funktionstillstånd och tidigare beviljad insats kan påverka eller förändra det bedömda behovet av insatser och leda till en ny ansökan och utredning. Kvarstår samma behov kan det ändå

innebära att målen förändras. Nya uppgifter ska lämnas till utföraren och utgöra ett underlag för ny genomförandeplan.

Dokumentation

Både den som fattar beslut om insatser och den som utför dem har en skyldighet att dokumentera löpande. Dokumentationen ska utformas med respekt för den enskildes integritet och beskrivningen av den enskildes förhållanden ska präglas av saklighet och objektivitet. Den enskilde bör hållas underrättad om de journalanteckningar som förs och om andra dokument som rör denne. Om den enskilde anser att någon uppgift i dokumentationen är oriktig ska detta antecknas. Handlingar som rör enskildas personliga förhållanden ska förvaras så att obehöriga inte får tillgång till dem.

Dokumentationen har olika syften. Den är av avgörande betydelse för att den enskilde ska kunna få insyn i ärende som gäller myndighetsutövning. Dokumentationen ska vara utformad så att den möjliggör en korrekt bedömning och utgör en tillräcklig grund för beslut. Vid eventuell överklagan är det viktigt att alla förhållanden under utredningen har dokumenterats i nödvändig utsträckning. Dokumentationen ska också kunna användas för tillsyn, uppföljning, utvärdering, kvalitetssäkring, officiell och övrig statistik samt för forskning.

Inkommen överklagan

Om den enskilde överklagar ett beslut ska handläggning av överklagan hanteras skyndsamt. Överklagan ska registreras och därefter beslutas om överklagandet inkommit i tid eller inte. Den enskilde har i normalfallet tre veckor på sig att överklaga efter att denne mottagit avslagsbeslutet. Överklagandet kan endast göras av den person som beslutet angår. Om överklagan är inkommen i rätt tid ska biståndshandläggaren i samråd med överordnad ta ställning till om beslutet ska omprövas eller inte utifrån vad den enskilde anför i sin överklagan. Om beslutet inte ändras ska överklagan i sin helhet sändas till Förvaltningsrätten för fortsatt prövning.

Bedömningskriterier

Samtliga ansökningar ska bedömas utifrån principerna om allas likställighet inför lagen och om allas rätt till individuell prövning. Principen om allas likställighet inför lagen lägger en norm för vad som krävs för att skälig levnadsnivå ska tillförsäkras i så kallade normalärenden, medan principen om individuell prövning fastslår att all behovsbedömning och beslutsfattande måste ske utifrån den enskildes individuella situation och hjälpbehov. Den beskrivning av insatser som följer är därför endast en utgångspunkt för biståndsbedömning avseende de mest frekvent ansökta insatserna och utgör ingen inskränkning i rätten till individuell prövning.

7. Insatser

Öppna insatser

Träffpunkter

Träffpunkterna i Haninge kommun erbjuder äldre social gemenskap och aktiviteter. Målet med den öppna insatsen är att bryta social isolering och ofrivillig ensamhet.

Träffpunkterna bemannas av personal som håller i aktiviteter och är behjälpliga vid olika stödbehov.

Att delta på träffpunkterna är avgiftsfritt. Det serveras inga måltider, men det finns fika att köpa till självkostnadspris.

Den äldre tar sig på egen hand till och från träffpunkten.

Träffpunkterna anpassar verksamheten efter behov och erbjuder olika aktiviteter som främjar gemenskap och god hälsa. Aktiviteter med finsk inriktning kan tillhandahållas på Träffpunkten på Tallhöjden.

8. Behovsprövade insatser

Hushållsgemenskap

Enligt äktenskapsbalken (ÄktB) har makar ett gemensamt ansvar för sitt hem och ska i samråd verka för familjens bästa. Det innebär att hemmets skötsel som att städa, laga mat och liknande uppgifter är makarnas gemensamma ansvar. Finns flera personer i hushållet ska samtligas förmåga att kunna utföra hushållsgemensamma insatser bedömas i utredningen. Om båda makarna/sammanboende har gjort en ansökan om bistånd utreds behovet för var och en. Om bara den ene har behov av insatser kan ansökan avslås med hänvisning till att behovet kan tillgodoses genom skyldigheten att i en hushållsgemenskap hjälpas åt med gemensamma hushållssysslor.

Hemtjänst

Syftet med hemtjänst är att underlätta den dagliga livsföringen för enskilda personer. Hemtjänst kan göra det möjligt att bo kvar i det egna hemmet även med omfattande vård- och omsorgsbehov.

Hemtjänst ska leda till att den enskilde genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå och ska utformas så att det stärker personens möjligheter att leva ett självständigt liv. Stödet ska bidra till att återfå eller bibehålla förmågor och kan beviljas till personer som har behov i hemmet kopplade till sjukdom eller funk-

tionsnedsättning. Hemtjänst kan beviljas både i form av omvårdnadsinsatser och serviceinsatser.

Insatser om hjälp i hemmet avser omvårdnadsinsatser (vård och omsorg) och serviceinsatser som den enskilde ansöker om för att hen ej kan utföra dessa själv eller kan få dem tillgodosedda på ett annat sätt.

Den enskilde som har ett biståndsbeslut kan enligt lagen om valfrihet välja om det är kommunens hemtjänst eller annan avtalad leverantör som ska utföra beviljade insatser.

Natthjälp

I de fall den enskilde endast är i behov av tillsyn under natten pga. risk för fall och själv inte kan använda trygghetslarm och påkalla hjälp, erbjuds digital tillsyn via kamera som första alternativ. Den enskilde behöver själv samtycka till digital tillsyn. Möjlighet finns till personligt besök av hemtjänst om behov föreligger. Digital tillsyn innebär att det installeras en kamera hos den enskilde, vanligtvis med vy över sängen och delar av sovrummet. På fasta tider tittar en larmcentral om den enskilde fortsatt sover i sin säng. Om det finns anledning till personligt besök kallas hemtjänstens nattgrupp för att besöka den enskilde. Genom att erbjuda digital tillsyn kan den enskilde sova vidare utan att bli väckt av personal som kommer in i bostaden, något som också kan väcka obehag hos personer med kognitiv svikt. Som komplement till natttillsyn och trygghetslarm finns också andra tekniska lösningar som kräver särskild bedömning.

Nattinsatser från hemtjänst riktar sig till personer som har regelbundna behov av stöd och hjälp från hemtjänst nattetid. Insatsen kan t.ex. inkludera hjälp med toalettbesök, vändning i säng och byte av inkontinensskydd. Behov som uppstår sällan kan oftast tillgodoses genom att den enskilde använder trygghetslarm. Undantag är för de personer som själva inte kan larma och påkalla hjälp. Nattinsatser utförs av kommunens nattgrupp.

Tillsyn från hemtjänst

Tillsynsbesök från hemtjänst riktar sig främst till personer som inte kan använda sig av trygghetslarm för att påkalla hjälp och som har regelbundna behov som inte kan tillgodoses i samband med andra beviljade insatser. Sådana behov kan t.ex. vara behov av påminnelse att äta/dricka och ordna mellanmål, hjälp vid toalettbesök eller behov av hjälp med förflyttningar.

I särskilda fall kan tillsynsbesök beviljas som en trygghetsinsats för den enskilde om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Det kan gälla personer som på grund av stor oro och/eller ångest behöver få regelbunden tillsyn för att känslan av

trygghet och säkerhet ska kunna tillgodoses i det ordinära boendet. I bedömningen bör samtliga beviljade insatser vägas in.

Omvårdnadsinsatser

Till omvårdnadsinsatser räknas insatser som är av omvårdnadskaraktär och som syftar till att tillgodose fysiska, psykiska och sociala behov som inte kan tillgodoses på annat sätt.

Det kan röra sig om hjälp med:

- personlig hygien
- egenvård (kräver egenvårdsintyg)
- på- och avklädning
- dusch
- hjälp vid måltidssituation
- enklare matlagning
- tömma sopor eller disk
- ledsagning till och från vårdinrättning & social ledsagning
- Promenad

För dessa insatser går det ej att fastslå någon norm avseende frekvens då denna typ av insatser alltid är av tydlig individuell karaktär.

Serviceinsatser

Till serviceinsatser räknas insatser som är av renodlad servicekaraktär. Lever man i hushållsgemenskap bedöms servicebehov normalt kunna tillgodoses genom make/maka/sambo.

Serviceinsatser kan till exempel vara:

- städning
- fönstertvätt
- tvätt
- inköp
- övriga inköp tex post, bank och apotek
- matdistribution

Information om hushållsgemenskap vid hemmets skötsel

Av förarbetena till Socialtjänstlagen (2001:453), SoL, framgår att det förutsätts att man inom en hushållsgemenskap inte bara bistår varandra ekonomiskt utan även

att man ger varandra viss praktisk hjälp (prop. 1996/97:124 s 168).

I bedömningen av behovet av stöd och hjälp med hemmets skötsel ska hushållsgemenskapen vägas in. Det innebär att det för sammanboende finns ett gemensamt ansvar att sköta hemmet. De insatser som inryms i hushållsgemenskapen är att utföra hushållsarbete såsom att städa och att tvätta, att bereda måltider samt att skaffa varor och tjänster. Det föreligger dock alltid en individuell bedömning där hänsyn tas till hemmavarande barn/make/maka/sambo, den enskildes egna ytor/ rum eller stödbehov när den sammanboende inte vistas i hemmet.

Städ

Den som av olika skäl inte längre klarar av hemmets skötsel såsom att städa ska kunna få hjälp med det om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt.

För ensamstående beviljas städning för två rum och kök. För sammanboende beviljas städning för tre rum och kök. Beviljas i normalfallet var tredje vecka.

Vid särskilda skäl, såsom allergi och astma, kan städning beviljas utöver detta. Individuell bedömning är gällande och relevanta intyg kan begäras in, som styrker det särskilda behovet.

Beroende på vad den enskilde själv kan göra kan hjälp exempelvis omfatta; dammsugning och våttorkning av golv, dammtorkning, rengöring av kök och hygienutrymmen. För mindre frekventa sysslor, såsom rengöring av spis och fläkt beviljas ingen extra tid och dessa ska planeras in så att de ryms inom den redan beviljade insatsen. I kommunens åtagande ingår inte: storstädning/saneringsstädning/flyttstädning.

Fönsterputs

Den som av olika skäl inte längre klarar av att putsa fönster, ska kunna få hjälp med det om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Insatsen beviljas i normalfallet en gång per år.

Tvätt

Den som av olika skäl inte längre klarar av att sköta sin tvätt ska kunna få hjälp med det om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Hjälp med tvätt kan ges om det finns tillgång till tvättmaskin i bostaden eller tvättstuga i anslutning till fastigheten. Beviljas i normalfallet varannan vecka.

Insatsen omfattar maskintvätt av kläder, sängkläder och handdukar. I insatsen ingår hängning av tvätt/torktumla, sortera in tvätten i skåp eller lådor samt renbäddning. I insatsen kan även det ingå enklare klädvård såsom strykning av enstaka plagg. Insatsen omfattar inte mangling och handtvätt.

Inköp / Inköp med följe

Den som inte klarar av att själv göra sina inköp ska kunna få hjälp med detta i form av bistånd om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Hjälp med inköp av dagligvaror förutsätts ske i närmsta livsmedelsbutik med fullgott sortiment alternativt hjälp med beställning via internet med hemleverans. I insatsen inköp ingår att skriva inköpslista samt plocka in och ut ur kylan/frysen/skafferiet om den enskilde inte klarar det självständigt. Beviljas i normalfallet en gång i veckan. Vid särskilda behov kan inköp beviljas mer frekvent efter individuell prövning. I de fall som personen behöver följeslagning - kan inköp med följe beviljas.

Övriga inköp

Avser t ex post, bank, apotek. Beviljas i normalfallet en gång i månaden.

Den som inte kan sköta sina bankärenden bör i första hand använda autogiro. I de fall den enskilde har behov av hjälp med uttag av kontanter ska hen i första hand få hjälp att själv göra uttagen. Om det inte är möjligt för den enskilde att själv eller tillsammans med personal klara av sina ekonomiska göromål så bör detta i första hand ombesörjas av en ställföreträdare med fullmakt eller en god man.

Hjälp med apoteksärenden kan beviljas utifrån den enskildes individuella behov om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. För personer som är inskrivna i hemsjukvården har regionen ansvaret för läkemedelshanteringen. Då är det deras ansvar att även hämta ut receptbelagda läkemedel från apoteket.

Matdistribution

Färdiglagad mat avseende huvudmål som lunch och/eller middag distribueras direkt hem till den enskilde. Matdistribution beviljas när person har svårt att tillreda mat på egen hand och inte kan få behovet tillgodosett på annat sätt.

För personer med kognitiv svikt eller som av annan anledning inte kan hantera beställningar eller kontakt med matleverantör bör insatsen kombineras med annan hjälp eller dagligt besök exempelvis måltidshjälp för att säkerställa att personen tillgodoser sig matdistributionen och får stöd med att beställa.

Måltidshjälp- Assisterad måltid

Måltidshjälp är aktuellt när behov finns med att värma och servera måltid/lättare tillagning, inkluderar att personalen dukar och diskar och tömmer sopor vid behov. Det ingår att se att personen påbörjar sin måltid.

Assisterad måltid beviljas när den enskilde behöver stöd i samband med måltiden för att upprätthålla ett regelbundet matintag, till exempel när den äldre av någon anledning behöver ha assistans under måltid för att säkerställas att personen får i sig mat, kan exempelvis vara vid demenssjukdom, att man har fysiska svårigheter

att få i sig mat, eller behöver tillsyn och motivering för att säkerställas fungerande måltidssituation.

Ledsagning till och från vårdinrättning

Ledsagning till och från vårdinrättning är en insats som syftar till att ge den enskilde möjlighet att ta sig till och från läkarbesök och behandlingar. Insatsen riktar sig till personer med fysiska, psykiska och kognitiva funktionsnedsättningar och som till följd av funktionsnedsättningen har behov av stöd med omvårdnad som på- och avklädning, toalettbesök eller annan stöttning i samband med besök på vårdinrättning. Behovet av stöd ska inte kunna tillgodoses genom egen resa med kollektivtrafik, sjukresa eller sjukresa med extra service.

Ledsagning av social karaktär

Ledsagning av social karaktär är en insats som ska ge den enskilde möjligheten att ta sig till och från en aktivitet och syftar till att bryta social isolering. Om den enskilde har behov av det kan insatsen också utföras under en aktivitet. Insatsen syftar till att öka den enskildes självständighet och öka delaktigheten i samhället.

Insatsen riktar sig till personer som har fysiska, psykiska eller kognitiva funktionsnedsättningar som orsakar behov av stöd från ledsagare med t.ex. förflyttningar och personlig omvårdnad. Insatsen riktar sig också till personer som på grund av psykisk funktionsnedsättning eller bristande nätverk har svårt att på egen hand bryta sin isolering och komma iväg till aktiviteter.

Ledsagning ska ske i den enskildes närmiljö och kan till exempel beviljas för att den enskilde ska kunna göra ärenden, gå ut och fika eller besöka kulturevenemang eller kyrka. Antal timmar som beviljas styrs av det individuella behovet men beviljas i normalfallet ca 4 timmar per månad. Innan ledsagning beviljas ska alltid den enskildes möjligheter att själv genomföra aktiviteten beaktas, till exempel genom att nyttja färdtjänst. Behovet ska inte kunna tillgodoses på annat sätt, t.ex. genom att hänvisa den enskilde till en träffpunkt eller genom promenadstöd från hemtjänst. Ledsagning beviljas normalt inte för sådant som man bistår varandra med i en familj, till exempel inköp av dagligvaror, post- och bankärenden. I bedömningen vägs in vilka andra insatser som den enskilde är beviljad och hur det sammantagna behovet tillgodoses av dessa insatser.

Boendestöd

Äldre med psykiska funktionsnedsättningar har många gånger behov av insatser som inte kan tillgodoses inom traditionell hemtjänst.

Insatsen vänder sig främst till personer som har haft boendestöd innan de har fyllt 65 år. Insatsen beviljas till personer med psykisk funktionsnedsättning och bor i eget ordinärt boende. Beviljas i normalfallet 2-4 timmar per månad. Boendestödets omfattning ska bedömas utifrån den enskildes behov men även utifrån övriga

insatser och med hänsyn till vad som i det enskilda fallet kan betraktas som skälig levnadsnivå.

Boendestöd är en social och praktisk stödinsats som syftar till att stärka den enskildes förmåga att hantera sitt vardagsliv både inom och utanför det egna hemmet. Stödformen bygger på att insatsen så långt det är möjligt utförs tillsammans med den enskilde och utifrån dennes behov, egna resurser och förmåga.

Beroende på behov så kan boendestöd till exempel syfta till:

- att strukturera upp vardagen och göra det möjligt för den enskilde att leva så självständigt liv som möjligt
- att bryta isolering och motivera den enskilde att delta i samhällslivet
- att fungera som stöd i kontakten med myndigheter, sjukvård, ideella föreningar eller närstående
- att ge ett socialt, pedagogiskt och praktiskt stöd i den enskildes hem- och närmiljö för att underlätta för den enskilde att hantera sin vardag.

Kontaktperson till personer med psykisk funktionsnedsättning

Insatsen vänder sig främst till personer som har haft kontaktperson innan de har fyllt 65 år. Insatsen beviljas till personer med psykisk funktionsnedsättning och bor i eget ordinarie boende. I normalfallet beviljas 2- 4 tillfällen per månad.

Omfattning ska bedömas utifrån den enskildes behov men även utifrån övriga insatser och med hänsyn till vad som i det enskilda fallet kan betraktas som skälig levnadsnivå.

En kontaktpersons viktigaste funktion är att vara en medmänniska och ett personligt stöd som underlättar för den enskilde att skapa och bibehålla ett socialt nätverk. Kontaktpersonen ska kunna ge råd till den enskilde i vardagssituationer som inte är av komplicerad natur. Insatsen ska ses som ett icke professionellt stöd.

Aktiviteter som den enskilde kan göra tillsammans med en kontaktperson är till exempel att gå ut och fika, göra utflykter, ha telefonkontakt eller hälsa på hemma hos varandra. Insatsen kontaktperson kan beviljas den enskilde i brist på anhörig-kontakter eller annat nätverk.

Personlig assistans

Rätten till ekonomiska bidrag för personlig assistans enligt 9 § 2 LSS och assistansersättning enligt 51 kap. SFB (socialförsäkringsbalken) finns kvar för den som fyller 65 år om insatsen beviljats innan han eller hon fyllde 65 år. Insatsen personlig assistans enligt LSS får inte utökas eller prövas på nytt efter det att den

enskilde fyllt 65 år. För de äldre om omfattas av SFB kan ansöka om insatser enligt SoL hos äldreomsorgen.

Trygghetslarm

Trygghetslarm erbjuds utan föregående behovsprövning till personer 65 år och äldre med stöd av 4 kap 2a§ SoL. Besluten fattas av handläggare för trygghetslarm och beviljas tillsvidare.

Personburna trygghetslarm är ett viktigt tekniskt hjälpmedel för att öka tryggheten för den enskilde i dennes bostad. Trygghetslarm har som syfte att ge en ökad trygghetskänsla genom att göra det möjligt för den enskilde att lätt få kontakt för hjälp i en akut situation.

Den som inte längre klarar av att hantera eller förstå innebörden med ett trygghetslarm bör få sina behov av trygghet och omvårdnad tillgodosedda på annat sätt, exempelvis genom beslut om utökade hemtjänstinsatser.

Dagverksamhet

Dagverksamhet med allmän/social inriktning

Dagverksamhet med allmän/social inriktning erbjuder social gemenskap, aktivitet och måltider med social samvaro i syfte att ge den enskilde trygghet och bättre livskvalitet, samt att öka möjligheterna till kvarboende. Insatsen kan också ges i form av anhörigavlastning. Det är personen med omvårdnadsbehovet som kan ansöka om insatsen.

Dagverksamhet med allmän inriktning riktar sig till personer med fysiska och psykiska funktionsnedsättningar som är i behov av individuellt stöd. Behoven ska inte kunna tillgodoses på annat sätt genom att t.ex. hänvisa den enskilde till en öppen träffpunkt. Sådana behov kan innebära behov av hjälp med omfattande personlig omvårdnad så som stöd med personlig hygien, behov av hjälpmedel som lift, behov av dubbelbemanning eller assistans i form av matning vid måltider. Det kan också vara behov av socialt stöd, att vara i en mindre grupp med samma deltagare eller andra typer av mer individuellt riktat stöd, som inte kan tillgodoses på en träffpunkt.

Dagverksamhet med allmän inriktning kan också beviljas i de fall den enskilde inte själv kan ta sig till en träffpunkt eller med stöd från hemtjänst eller med färdtjänst, då transport till och från dagverksamheten ingår i beslutet.

Antal dagar per vecka som beviljas styrs av det individuella behovet. I normalfallet beviljas insatsen 1-2 dagar per vecka. I bedömningen vägs in vilka andra insatser som den enskilde är beviljad och hur det sammantagna behovet tillgodoses av dessa insatser.

Vid frånvaro från dagverksamheten i mer än 3 veckor så avaktiveras platsen. Om individen har ett fortsatt beslut om dagverksamhet återaktiveras plats på dagverk-

samhet så snart plats kan erbjudas. Beslutet omprövas årligen eller vid behov. Vid längre frånvaro från dagverksamheten kan beslutet komma att omprövas.

Dagverksamhet med demensinriktning

Dagverksamhet med demensinriktning erbjuder social gemenskap, aktivering och måltider med social samvaro i syfte att ge den enskilde trygghet och bättre livskvalitet, samt att öka möjligheterna till kvarboende. Insatsen kan också ges i form av anhörigavlastning. Det är personen med omvårdnadsbehovet som kan ansöka om insatsen.

Dagverksamhet med demensinriktning riktar sig till personer med demenssjukdom som har ett behov av stimulans och social samvaro. För att beviljas dagverksamhet med demensinriktning ska den enskilde ha en demensdiagnos, eller ett läkarintyg som styrker behovet av demensinriktad verksamhet.

Antal dagar per vecka som beviljas styrs av det individuella behovet. I normalfallet beviljas insatsen 2 dagar per vecka. I bedömningen vägs in vilka andra typer av insatser som den enskilde är beviljad och hur det sammantagna behovet tillgodoses av dessa insatser.

Vid frånvaro från dagverksamheten i mer än 3 veckor så avaktiveras platsen. Om individen har ett fortsatt beslut om dagverksamhet återaktiveras plats på dagverksamhet så snart plats kan erbjudas. Beslutet omprövas årligen eller vid behov. Vid längre frånvaro från dagverksamheten kan beslutet komma att omprövas.

Korttidsvård med somatisk- och demensinriktning

Korttidsvård kan beviljas när behovet av omvårdnad och trygghet tillfälligtvis inte kan tillgodoses i hemmet. Korttidsvård kan motiveras utifrån följande skäl:

1. Den som bor i ordinärt boende och som tillfälligt är i behov av mer omfattande omvårdnadsinsatser för att mobiliseras. Syftet är att den enskilde återhämtar sig och kan återgå till bostaden. Beviljas i normalfallet 1-2 veckor.
2. Den som vårdas av anhörig, som bor i gemensamt hushåll, som är i behov av avlastning. Syftet är att avlasta den som vårdar. Eller om den som vårdar hamnar på sjukhus och att behovet ej kan tillgodoses genom hemtjänstinsatser.
3. Den som har ett omfattande omvårdnadsbehov och där biståndshandläggaren anser sig behöva ytterligare underlag till bedömning framtida insats. Syftet är att ge biståndshandläggaren bättre beslutsunderlag.
4. Personen kan inte vänta i hemmet på verkställighet av beslut om särskilt boende.
5. Den som har fått beslut om bifall på särskilt boende och som väntar på att god man eller att förvaltare tillsätts. Syftet är att få en legal företrädare som kan

avveckla den enskildes ordinarie boende och möjliggöra en flytt till särskilt boende.

6. Den som bedömts vara i behov av särskilt boende och som väntar på att god man eller förvaltare tillsätts. Syftet är att få en legal företrädare som kan avveckla den enskildes ordinarie boende och möjliggöra en flytt till särskilt boende.
7. Den som har ett så omfattande behov av vård och omsorg att den enskildes individuella behov inte kan tillgodoses i den egna bostaden under en pågående bostadsanpassning. Syftet är att den enskilde kan bo kvar i sin ordinarie bostad efter korttidsvården.

Växelvård

Växelvård riktar sig till personer med stora omvårdnadsbehov som vårdas i hemmet av en närstående och där den som vårdar är i behov av återkommande avlastning under ett sammanhängande antal dagar/veckor. Genom insatsen kan den som vårdar ges möjlighet till regelbunden sammanhängande återhämtning och vila.

För att beviljas växelvård ska personen med omvårdnadsbehov ha omfattande omvårdnadsbehov och vara i behov av ständig tillsyn dygnet runt. Behoven ska inte kunna tillgodoses på annat sätt så som genom punktinsatser från hemtjänst och trygghetslarm. Vid ansökan om växelvård bör det övervägas om insatsen är lämplig utifrån den enskildes funktionsnedsättning, eller om andra insatser så som enstaka korttidsvistelse eller särskilt boende bättre tillgodoser den enskildes behov.

Antal veckor per månad som beviljas styrs av det individuella behovet. I normalfallet beviljas insatsen 1 vecka per månad. Om behovet av växelvård överstiger två veckor per månad bör andra insatser för avlastning prövas. I bedömningen vägs in vilka andra typer av insatser som är beviljade i avlastningssyfte och hur det sammantagna behovet tillgodoses av dessa insatser.

Stöd till anhöriga

Anhörigstöd erbjuds till anhöriga som stödjer eller vårdar en närstående. I socialtjänstlagen 5 kap 10 § framkommer att stöd ska erbjudas för att underlätta för de personer som vårdar en närstående som är långvarigt sjuk, äldre eller som stödjer en närstående som har en funktionsnedsättning.

Stödet som riktar sig till den anhöriga är ofta ej biståndsbedömt, utan biståndshandläggaren utreder och fattar beslut gällande den enskilt sökande, d v s den som har det faktiska hjälpbehovet. Genom att ta hänsyn till sökandes hela levnadssituation inklusive relationen till anhöriga, kan dessa biståndsbedömda insatser ändå innebära ett viktigt anhörigstöd.

De aktuella insatserna kan vara:

- trygghetslarm
- hemtjänst
- avlastning i form av avlösning i hemmet
- dagverksamhet
- korttidsboende och växelvård
- särskilt boende.

Avlastning i form av avlösning i hemmet

Avlösning i hemmet riktar sig till personer med stora omvårdnadsbehov som vårdas i hemmet av en närstående och där den som vårdar är i behov av avlastning under ett sammanhängande antal timmar. Genom insatsen kan den som vårdar ges möjlighet till egen aktivitet som möjliggör återhämtning, vila eller rekreation. För att beviljas avlösning i hemmet ska personen med omvårdnadsbehovet vara i behov av ständig tillsyn och själv inte kunna använda sig av trygghetslarm för att påkalla hjälp. Behovet ska inte kunna tillgodoses genom punktinsatser från hemtjänst. I avlösningsinsatsen inkluderas hjälp med personlig omvårdnad, hjälp med måltider, social samvaro, aktivering och tillsyn beroende på den enskildes behov och önskemål. Insatsen kan utföras i eller utanför hemmet. Antal timmar som beviljas styrs av det individuella behovet. I normalfallet beviljas insatsen 1-3 timmar per vecka/motsvarande per månad. I bedömningen vägs in vilka andra typer av insatser som är beviljade i avlastningssyfte och hur det sammantagna behovet tillgodoses av dessa insatser.

Anhörigbidrag

Anhörigbidrag är en möjlighet till ekonomisk ersättning till anhöriga som utför omvårdnadsarbete som annars skulle utföras av hemtjänst. Omvårdnadsinsatserna ska vara av personlig karaktär, till exempel hjälp med personlig hygien, hjälp med på/avklädning och födointag. Merarbetet ska främst bestå av personlig omvårdnad och tillsyn samt vara av sådan art som man normalt inte hjälper varandra med inom familjen. För att vara berättigad anhörigbidrag ska man leva i hushållsgemenskap.

Beslut om anhörigbidrag fattas enligt 4 kap 2 § SoL. De personer som är beviljade personlig assistans enligt Socialförsäkringsbalken (SFB) kan inte erhålla anhörigbidrag. Anhörigbidraget ges till den som beviljas stödet och är inte skattepliktigt. Anhörigbidraget innefattar inga sociala förmåner, såsom semesterersättning. Anhörigbidraget upphör vid månadskiftet efter det att det inte längre finns något omvårdnadsbehov eller när andra insatser beviljats som tillgodoser hela personens behov av stöd. Anhörigbidraget betalas inte ut retroaktivt för insatser som utförts

innan beslut fattats. Beslutet omprövas årligen eller om det tillkommer andra insatser som tillgodoser personens behov av stöd.

Anhörigbidrag i kombination med andra insatser

Anhörigbidrag kan kombineras med avlösning och andra former av stöd till den som utför insatserna. Vid omfattande omvårdnadsbehov kan anhörigbidrag även kombineras med hemtjänst. Anhörigbidrag kan minskas om den enskilde har andra insatser såsom dagverksamhet, hemtjänst eller korttidsvård. Bidraget kan också minskas till hälften under frånvaro, exempelvis sjukhusvistelse eller korttidsboende då frånvaron varat minst hälften av tiden under en månad.

Beloppet på anhörigbidrag

Baseras på vårdbehovets omfattning och kan beviljas i 4 grupper.

Grupp 1: Hjälps dagligen, 1-2 tillfällen, med personlig omvårdnad och tillsyn.

Grupp 2: Hjälps flera gånger om dagen, minst tre tillfällen, med personlig omvårdnad och tillsyn.

Grupp 3: Hjälps flera gånger om dagen med personlig omvårdnad och tillsyn, även nattetid.

Grupp 4: Hjälps med personlig omvårdnad och tillsyn kontinuerligt alla tider på dygnet.

Summorna för anhörigbidraget baseras på vårdbehovets omfattning och beräknas på andel av prisbasbeloppet. Bidraget utgår som månadsbidrag och delas in i fyra nivåer som utgår med en tolfedel av 30, 60, 90 och 120 procent av basbeloppet.

Bostadssociala insatser för äldre

Utgångspunkten är att vuxna människor har ett eget ansvar att ordna sitt boende. Bostadssociala insatser kan beviljas med stöd av 4 kap 1 § socialtjänstlagen. Det innebär att bostadslöshet i allmänhet inte berättigar till bistånd till boende. I rättspraxis så har rätten till bistånd, avseende anskaffande av bostad, i praktiken ansetts föreligga när den enskilde är helt bostadslös och har speciella svårigheter att på egen hand skaffa bostad. (RÅ 1990 ref 119).

Biståndshandläggaren ska stödja äldre personer med visst omvårdnadsbehov som lever i bostadslöshet i dennes kontakt med kommunens försörjningsstöd. Handläggaren ska förmedla kontakt med vandrarhem och bevilja hemtjänstinsatser om behov föreligger.

Särskilt hänsyn bör tas till hög ålder, fysiska och psykiska funktionsnedsättningar. I de fall en äldre person har stort omvårdnadsbehov kombinerat med bostadslöshet

så kan biståndshandläggaren fatta beslut om andra insatser, ex korttidsboende, särskilt boende eller förtur till seniorboende.

HVB (hem för vård eller boende)

Har personen blivit beviljad insatsen HVB innan fyllda 65 år så fortsätter verkställandet av beslutet så länge behovet av insatsen kvarstår, även när personen har fyllt 65 år.

Insatsen bör beviljas under en begränsad tid. Det kan vara personer som behöver mycket stöd och hjälp med att till exempel komma ifrån sitt beroende och där öppenvårdsinsatser, psykiatrisk öppenvårdsinsatser tillsammans med kommunens beroendemottagning inte har fungerat, och där personen är i behov av boende och stöd.

HVB kan beviljas till äldre med psykiskt funktionsnedsättning och- /eller personer med eller utan beroendeproblematik som är i behov av mer stöd i sitt boende än vad boendestöd eller hemtjänst och vårdinsatser kan ge och som av olika anledningar inte kan bo i kommunens egna särskilda boenden.

Stödboende för äldre

Äldre som lever i bostadslöshet med en pågående beroendeproblematik som avböjt kontakt med kommunens vuxenenhets, som på grund av detta inte på egen hand kan skaffa bostad, kan beviljas stödboende för att tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Särskilt hänsyn bör tas till hög ålder, fysiska och psykiska nedsättningar.

Målet med insatsen är att motivera den äldre till att bli av med sin beroendeproblematik och på sikt kunna ombesörja sig ett eget boende, antingen genom eget kontrakt, seniorboende eller annat.

Bostad med särskild service

Bostad med särskild service är ett boende för dem med psykiska eller fysiska funktionsnedsättningar där behoven av stöd inte bedöms kunna tillgodoses i ordinärt boende. Bostad med särskild service kan beviljas enligt LSS eller SoL och riktas sig framförallt till personer som behöver stöd innan 65 års ålder.

Om den enskilde inte uppnår skälig levnadsnivå med insatser i eget boende, exempelvis genom hemtjänst, boendestöd och kontaktperson, kan den enskilde beviljas bostad med särskild service enligt SoL. I bedömningen av rätt till bistånd så ska en helhetsbedömning göras av den äldres omvårdnadsbehov, psykiska och sociala behov, samt den enskildes upplevelse av oro och ensamhet. Insatsen kan beviljas till äldre där omvårdnadsbehovet främst beror på psykiska orsaker och där den enskildes behov ej bedöms kunna tillgodoses på ett särskilt boende för

äldre. Mat ingår ej men kan tillhandahållas på egen hand eller genom personal på boendet.

Särskilt boende med somatisk- och demensinriktning

Med särskilt boende för äldre avses vård- och omsorgsboende med olika inriktningar. Inom Haninge kommun erbjuds särskilt boende med inriktning mot somatiska sjukdomar med särskilda behov och demenssjukdomar.

Huvudinriktningen när det gäller vård och omsorg om äldre människor är att stärka möjligheterna till ett självständigt liv i det ordinära boendet. Detta bör vara utgångspunkten även i de fall där den enskilde har omfattande behov av tillsyn, vård och omsorg. När omvårdnadsbehovet är så omfattande och varaktigt att det ej längre bedöms möjligt eller skäligt att tillgodose detta i det ordinära boendet kan särskilt boende beviljas.

I första hand erbjuds plats i kommunens egna boenden, i andra hand hos avtalade vårdgivare och i tredje hand kan plats köpas från annan vårdgivare genom direktupphandling. Plats skall erbjudas inom skälig tid. Med skälig tid avses tre månader. Om plats inte kan anvisas inom tre månader görs en parallellbedömning om hur hjälpbehoven ska kunna tillgodoses under väntetiden.

Om den enskilde tackar nej till erbjuden plats uppmanas hen att återta sin ansökan då behov av särskilt boende ej bedöms föreligga.

Bedömningskriterier för särskilt boende

Bedömningen av den enskildes behov av ett särskilt boende ska grunda sig på en helhetsbedömning där den enskildes situation och möjligheter sammanvägs med sociala, medicinska, psykiska och existentiella behov. Rätt till särskilt boende kan föreligga vid olika behov utifrån de individuella förutsättningarna.

Följande tre punkter är exempel på när behov av särskilt boende kan föreligga.

Omvårdnadsbehovet ska vara så omfattande över dygnets alla timmar att behovet inte kan tillgodoses med hemtjänstinsatser.

Om behov av hjälp nattetid inte finns, ska det finnas särskilda medicinska behov i kombination med tillsynsbehov, som kräver närhet till sjuksköterska eller omvårdnadspersonal.

Psykisk ohälsa, kognitiv svikt eller demenssjukdom som medför oro och påverkar den enskildes förmåga att fungera i ordinärt boende.

Utöver ovanstående bedömningskriterier ska vid utredning särskilt beaktas följande faktorer: hög ålder, ensamhet och isolering. Ingen av dessa tre kriterier utgör var för sig eller tillsammans per automatik ett kriterium för särskilt boende. Däremot ska biståndshandläggaren särskilt beakta den enskildes sammantagna

situation i biståndsbedömningen. Avslag ska vara väl motiverade. Detta innebär att den enskildes hela livssituation måste vara tillförsäkrad och det ska tydligt framgå i beslut och utredning hur behoven tillgodoses.

Parboende / Äldres rätt att bo tillsammans

För den som beviljats särskilt boende ingår i skäligen levnadsnivå att kunna få sammanbo med make eller sambo (se 4 kap. 1c § SoL). Med samma boende avses i detta sammanhang samma lägenhet i det särskilda boendet. I vissa enskilda fall kan annan bedömning göras. Beslut fattas med stöd av 4 kap. 1 § SoL.

Parboende gäller under förutsättning att paret varaktigt har sammanbott eller, om den ena parten redan bor i ett sådant boende, att paret dessförinnan varaktigt har sammanbott. Det är den person som ansöker om särskilt boende eller som tidigare beviljats bistånd i form av särskilt boende som ansöker om att få bo tillsammans med sin make eller sambo. Biståndshandläggaren utreder om paret tidigare stadigvarande bott tillsammans och om det är bådadas önskan att få fortsätta att bo tillsammans. Om så är fallet ska det anses ingå i skäligen levnadsnivå, för den som beviljats särskilt boende, att även fortsättningsvis kunna leva tillsammans med sin make, maka eller sambo.

Om båda makarna är i behov av särskilt boende föreligger rätt till parboende enligt bestämmelsen i 2 kap. 2 § socialtjänstförordningen (SoF). Det innebär att respektive makes ansökan om särskilt boende ska utredas var för sig och leda till varsitt beslut om särskilt boende. Beslut fattas med stöd av 4 kap. 1 § SoL.

Kommunfullmäktige i Haninge kommun har beslutat att äldrenämnden får ta ut en avgift för kost- och service (tvätt och städ) för medboende på särskilt boende som saknar eget biståndsbeslut. Överenskommelsen ingås mellan det särskilda boendet och den medboende. Om den medboende inte vill ingå en överenskommelse om kost-, tvätt- och städ, får den medboende klara sig på egen hand.

I samband med införandet av parboendegarantin i SoL ändrades även 18 § Hälso- och sjukvårdslagen (HSL). Förändringen innebär ett klargörande av att ansvaret för hälso- och sjukvård i särskilda boendeformer bara omfattar dem som efter beslut av kommunen beviljats insatsen särskilt boende enligt SoL. Primärvården ansvarar för den medboendes hälso- och sjukvårdsinsatser. Socialstyrelsen har i samarbete med Boverket gett ut en vägledning avseende parboende bestämmelser (Rätten att fortsätta bo tillsammans i ett äldreboende Vägledning för tillämpning av socialtjänst- och hyreslagstiftningen).

Medboendes biståndsbehov

Om behov av hjälp uppstår för en medboende i ett särskilt boende kan han eller hon beviljas hemtjänst som utförs av boendets personal. Beslut fattas om hemtjänst i särskilt boende för den medboende.

Färdtjänst

Beslut om färdtjänst fattas av färdtjänstnämnden i Region Stockholm. Beslut fattas utifrån lagen om färdtjänst (SFS 1997:736). Kommunens handläggare mottar läkarintyg, hämtar in ansökan och utför kommunal utredning av färdtjänstbehov. Samtliga handlingar vidarebefordras sedan färdtjänstnämnden för beslut.

Riksfärdtjänst

I enlighet med lag om riksfärdtjänst (SFS 1997:735) ska kommunen lämna ersättning för reskostnader för de personer som till följd av en stor och varaktig funktionsnedsättning måste resa på ett särskilt kostsamt sätt.

Ansökan om tillstånd för riksfärdtjänstresa ska prövas i följande fall:

- Sökande är folkbokförd i Haninge kommun
- Sökanden har en funktionsnedsättning som är stor och varaktig (beräknas bestå i minst sex månader)
- Resan inte kan göras med allmänna kommunikationsmedel till normala reskostnader till följd av sökandes funktionsnedsättning
- Resan inte kan göras utan ledsagare
- Ändamålet med resan är rekreation, fritidsverksamhet eller enskild angelägenhet
- Resan görs inom Sverige, från en kommun till en annan utanför Stockholms län
- Resan inte bekostas av det allmänna d.v.s. stat, landsting eller kommun
- Resan inte är en tjänsteresa till följd av ett anställningsförhållande
- Resan inte har genomförts före ansökningstillfället

9. Lagar

	Bidragsbrottslag	SFS 2007:612
	Folkbokföringslag	SFS 1991:481
FL	Förvaltningslag	SFS 2017:900
FB	Föräldrabalk	SFS 1949:381
HSL	Hälso- och sjukvårdslag	SFS 1982:763
KL	Kommunallag	SFS 2017:725
	Lag om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare	SFS 2010:197
LMA	Lag om mottagande av asylsökande m.fl.	SFS 1994:137
LSS	Lag om särskilt stöd och service till vissa funktionshindrade	SFS 1993:387
	Lag om nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster	SFS 1995:479
OSL	Offentlighets- och sekretesslag	SFS 2009:400
	Sambolag	SFS 2003:376

SFB	Socialförsäkringsbalk	SFS 2010:110
SoF	Socialtjänstförordningen	SFS 2001:937
SoL	Socialtjänstlagen	SFS 2001:453
UtlL	Utlänningslag	SFS 2005:716
ÄktB	Äktenskapsbalk	SFS 1987:230

10. Övrig litteratur

- Dokumentation i verksamhet som bedrivs med stöd av SoL, LVU, LVM och LSS, SOSFS 2014:5. Tillhörande handbok Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten, Socialstyrelsen, 2015.
- Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete, SOSFS 2011:9. Tillhörande handbok Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete – Handbok för tillämpningen av föreskrifter och allmänna råd om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete, Socialstyrelsen, 2011.
- Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om Lex Sarah, SOSFS 2011:5 (ändringar i SOSFS 2013:16). Tillhörande handbok Lex Sarah – Handbok för tillämpningen av bestämmelserna om lex Sarah, Socialstyrelsen, 2013.
- Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer, SOSFS 2014:4. Tillhörande handbok Våld – Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer, Socialstyrelsen 2016.
- Socialstyrelsens vägledning - Rätten till socialt bistånd för medborgare inom EU/EES-området, 2014.
- Socialstyrelsen vägledning - Stöd till anhöriga – vägledning till kommunerna för tillämpning av 5 kap 10 § socialtjänstlagen, 2013.
- Sekretess- och tystnadspliktsgränser i socialtjänsten och i hälso- och sjukvården, Socialstyrelsen (2012).
- Gemensam rutin för samverkan vid utskrivning från psykiatrisk heldygnsvård, Storsthlm och Stockholms läns landsting, 2018.
- Gemensam rutin för samverkan vid utskrivning från somatisk slutenvård, Storsthlm och Stockholms läns landsting, 2018.
- PM: Vem ansvarar för att ge bistånd i form av hemtjänst till asylsökande? SKL:s dnr 16/00057.

Haninge
kommun